

Шляхи підвищення ефективності навчання іноземної мови студентів вищого технічного навчального закладу: психологічний аспект

Koval I.V. Ways of improving the efficiency of foreign language teaching to students of higher technical educational institution: the psychological aspect / I.V. Koval // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 32. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2016. – P. 206–217.

І.В. Коваль. Шляхи підвищення ефективності навчання іноземної мови студентів вищого технічного навчального закладу: психологічний аспект. У статті проаналізовано сучасний стан проблеми навчання іноземної мови студентів вищих навчальних закладів. Зазначено, що проблема навчання іноземної мови залишається невирішеною і актуальною. Встановлено, що одним із важливих залишається питання про детермінанти навчального процесу та «практичне» їх використання для керування підвищенням якості навчання. Констатовано, що головними факторами внутрішньої детермінації є навчальні здібності, навчувальність, рівень і можливості розвитку як окремих пізнавальних процесів, так і розумових здібностей в цілому, рівень розвитку пізнавальних інтересів, навчальної мотивації, комунікативних, емоційних і моральних якостей, здатність сформулювати адекватний стиль навчальної діяльності та стиль саморегуляції. Зазначено, що специфіка предмета викладання надає певної своєрідності процесу навчання. Встановлено, що іноземна мова безмежна, вона дає знання про символи оточуючого світу і правила користування ними, а момент специфічності вивчення іноземної мови полягає у складності переходу з однієї мови на іншу. Зроблено висновок, що процес оволодіння іноземною мовою складається з двох великих блоків: процес розуміння (усного і письмового тексту) та процес породження висловлювання (усного та письмового тексту). Сам процес інтерпретується як особливий мисленевий процес, що здійснюється на основі двомовності. Зроблено висновок щодо класифікації рівнів розуміння тексту. Перший рівень – поверхневий рівень розуміння, другий – це встановлення основних смислових відношень тексту, третій рівень – це проникнення в саму суть висловлювання. І четвертий рівень характе-

ризується розумінням того, про що говорилося. Процес розуміння – це складна мисленнєва діяльність, яка виконує не тільки пізнавальну, але й комунікативну функцію. Встановлено, що текст створюється як певне повідомлення про предмети та явища дійсності. І це, в свою чергу, відображає ставлення до них того, хто говорить, і впливає на того, хто отримує це повідомлення.

Ключові слова: детермінанти, здібності, навчальна мотивація, навчальна діяльність, мислення, розуміння, розвиток, особистість.

И.В. Коваль. Пути повышения эффективности обучения иностранному языку студентов высшего технического учебного заведения: психологический аспект. В статье проанализировано современное состояние проблемы обучения иностранному языку студентов высших учебных заведений. Указано, что проблема обучения иностранному языку остаётся нерешённой и актуальной. Установлено, что одним из важных остаётся вопрос о детерминантах учебного процесса и о «практическом» их использовании для руководства качеством обучения. Констатируется, что главными факторами внутренней детерминации есть учебные способности, обучение, уровень и возможности развития как отдельных познавательных процессов, так и умственных способностей в целом, уровень развития познавательных интересов, учебной мотивации, коммуникативных, эмоциональных и моральных качеств, способность сформулировать адекватный стиль учебной деятельности и стиль саморегуляции. Установлено, что специфика предмета обучения придаёт определённое своеобразие предмету обучения. Определено, что иностранный язык бесконечен, он даёт знания о символах окружающего мира и правилах их использования, а также момент специфичности изучения иностранного языка состоит в сложности перехода из одного языка на другой. Сделан вывод, что процесс овладения иностранным языком состоит из двух больших блоков: процесса понимания (устного и письменного текста) и процесса создания высказывания (устного и письменного текста). Сам процесс интерпретируется как особый мыслительный процесс, который осуществляется на основе двуязычия. Сделан вывод, который касается классификации уровней понимания текста. Первый уровень – поверхностный уровень понимания, второй – это установка основных смысловых отношений текста, третий уровень – это проникновение в самую суть высказывания. И четвёртый уровень – характеризуется пониманием того, о чём шла речь. Процесс понимания – это сложная мыслительная деятельность, которая выполняет не только познавательную, но и коммуникативную функции. Установлено, что текст создается как определенное сообщение о предметах и явлениях действительности. И это, в свою очередь, отображает отношение к ним того, кто говорит, и влияет на того, кто получает это сообщение.

Ключевые слова: детерминанты, способности, обучающая мотивация, учебная деятельность, мышление, понимание, развитие, личность.

Постановка проблеми. Проблема навчання іноземної мови залишається невирішеною та актуальною. На вирішення питання підвищення ефективності навчання як у середній, так і у вищій школі спрямовано зусилля багатьох дослідників.

Одним із важливих залишається питання про детермінанти навчального процесу та про «практичне» їх використання для керування підвищенням якості навчання, що давно вже розуміється не просто як набуття знань, умінь та навичок, а як процес психічного розвитку дітей (і дорослих) у напрямку якнайширшого розгортання їхніх потенцій щодо активного дослідження й перетворення оточуючого світу, формування в ідеалі активно-перетворюючої життєвої позиції, виховання їх не просто як носіїв, а як творців нових знань, цінностей, відносин.

Мета нашої статті – дослідження сучасного стану проблеми оволодіння іноземною мовою студентами вищого технічного навчального закладу: психологічний аспект.

Завдання статті:

- 1) розкрити специфіку викладання іноземної мови у вищому навчальному технічному закладі;
- 2) дати психологічну характеристику процесу розуміння та процесу породження висловлювання;
- 3) окреслити особливості організацій навчання студентів на заняттях іноземної мови з метою активізації їхніх механізмів мислення та опанування ними навичок розуміння текстової інформації.

На вирішення питання підвищення ефективності навчання як у середній, так і у вищій школі спрямовані зусилля багатьох дослідників.

У широковідомих дослідженнях як фактори внутрішньої детермінації вивчалися навчальні здібності, научуваність, рівень і можливості розвитку як окремих пізнавальних процесів, так і розумових здібностей «в цілому», рівень (та можливості) розвитку пізнавальних інтересів, навчальної мотивації, комунікативних, емоційних і моральних якостей, здатність сформуваати адекватний стиль навчальної діяльності та стиль саморегуляції. Більшість дослідників прагне зреалізувати системний або комплексний підхід до визначення головних факторів, що сприяють успішності навчання у вищезгаданому «високому» розумінні (тобто, успішне навчання – це таке, в результаті якого формується активна, розумна, зріла особистість, що спрямована на подальшу самоосвіту і перетворення світу).

Наприклад, В. О. Крутецький вирізняє такий «ансамбль» властивостей, тобто внутрішніх якостей, які визначають успішність навчальної діяльності: активне позитивне ставлення до виконуваної діяльності; такі характерні риси, як працелюбність, настирливість, організованість, самостійність та ін.; сприятливий психічний стан, фонд знань, умінь і навичок у відповідній царині, спеціальні здібності. З. І. Калмикова розглядає навчуваність, тобто здатність до навчання, як комплексний показник внутрішніх умов такої успішності.

Специфіка загальних дисциплін полягає в тому, що позитивні знання, які набула наука, яка потім «перекладається» у навчальний предмет, є дедуктивними, тобто багато конкретної інформації можна одержати вивідним, дедуктивним шляхом. Вони підлягають аналізу в тому плані, що їх можна вибудувати як досить детальну аналітичну схему, своєрідний графік від найзагальніших посилок до дуже конкретних і навіть одиничних фактів.

Тобто специфіка предмета викладання надає певної своєрідності процесу навчання. Звичайно, головними внутрішніми детермінантами успішності були і залишаються загальні здібності, рівень активності та позитивна мотивація. Але різні предмети специфічні в тому, що успішність «засвоєння» різних дисциплін залежить не лише від загальних сприяючих факторів, але й від специфічних властивостей як викладача, так і учнів. І навпаки, вивчення, засвоєння різноманітних предметів своїм результатом має розвиток як різних психічних процесів, різних здатностей і здібностей, так і різних індивідуально-психологічних якостей, що традиційно здібностями не вважаються (емоційність, комунікативність, коперативність, моральні риси та інші).

З точки зору специфічності іноземна мова є принципово відмінною від будь-яких інших навчальних дисциплін. Першою і найбільшою відзнакою іноземної мови є безмежність, «безрозмірність», тобто відсутність чітких меж і показників оволодіння. Учень (не має значення, чи це дитина, чи дорослий) повинен знати «все», і випадіння, незасвоєність якоїсь «теми» завжди має значення незамінної втрати. Крім того, що така «рівномірність» знань необхідна щодо мови взагалі, а іноземної мови зокрема, в принципі не можна сказати, що означає знати («все»). В цьому плані іноземна мова як навчальний предмет «безмежна», вивчити у власному розумінні слова її не можна в принципі.

Другою важливою відзнакою вивчення мови, зокрема, іноземної, є те, що засвоєння мови не дає знань про оточуючий предметний світ. Навпаки, мова дає знання про символи оточуючого світу і правила користування цими символами. Вивчення іноземної мови – це символізація, символічна діяльність другого порядку. Мова, а особливо іноземна, є знанням про можливість правила формування та формулювання думок щодо оточуючої реальності, вона в цьому плані «безпредметна», а «безпредметну» навчальну дисципліну вивчати важко. Третій момент специфічності вивчення іноземної мови полягає у складності переходу від одного символічного коду (однієї мови) на інший. Ще Б. В. Беляєв переконливо довів, що мислення рідною мовою суттєво відрізняється від мислення іноземною мовою, і не лише тому, що зміст однієї і тієї ж думки оформлюється за допомогою різних виразних засобів, а й тому, що самі мисленнєві операції, що вимагають різні мови, є також різними. Тобто при переході з однієї мови на іншу відбувається перехід не просто на інший тезаурус, інші «слова» – це перехід від однієї системи мислення до іншої системи мислення. Засвоєння мови – це «перетворення її з предметної форми у форму діяльності».

Перехід на мислення та спілкування іноземною мовою означає не лише послідовне «заміщення» елементів рідної мови на елементи іноземної; мислення та спілкування іноземною мовою знаменує складну перебудову всієї структури формування думки й структури діяльності спілкування, які склалися на рідній мові. Тому початок переходу на мислення іноземною мовою супроводжується етапом певного порушення раніше досягнутої адекватності рівноваги між «планом мислення і планом вираження», гальмування відповідної діяльності, що ззовні виражається в уповільненні темпу діяльності, затримках аж до можливого її блокування. У цей час при «хорошому навчанні» відбувається процес зменшення участі рідного внутрішнього мовлення на користь збільшення й автономізації іноземного внутрішнього мовлення, а також зменшення питомої ваги власне перекладу на користь породження думки. Проте в навчанні іноземної мови спостерігається одна риса, яка все-таки єднає оволодіння іноземною мовою з оволодінням рідною. Це те, що початкове вивчення мови, зокрема – породження висловлювання, набуває самостійного значення, воно важливе «як таке».

Нарешті, особливістю вивчення іноземної мови є те, що оволодіння будь-яким іншим предметом означає головним чином набуття певних знань, в той час як для опанування мови вели-

чезне значення мають і знання «самі по собі», і формування та тренування певних навичок аудіювання (слухання) та мовлення (говоріння), відпрацювання, «тренування» певних сталих прийомів «перекладання», перенесення граматичних конструкцій однієї мови в іншу.

Оскільки породження (придумування) висловлювання та його реалізація забезпечуються різними механізмами, здатність правильно оформляти («демонструвати») зміст висловлювання має формуватися в ході навчання цілеспрямовано. Внутрішній, смисловий, семантичний бік мовлення і зовнішній, озвучений, фазичний бік мовлення хоча й утворюють справжню єдність, але мають кожен свої закони руху. Саме тому якщо при оволодінні рідною мовою дії забезпечення акту вимови, артикуляції «непомітно» автоматизуються в результаті нескінченного повторення звукових комплексів, що здійснюється до того ж у відповідному мовленнєвому середовищі, то у випадку іноземної мови ці вміння та навички слід відпрацьовувати окремо та цілеспрямовано.

Цим обумовлюється складність як теоретико-психологічно-го дослідження процесу оволодіння іноземною мовою, так і трудність практичного педагогічного керування даним процесом.

Вивчення іноземної мови – ні що інше, як набуття здатності до «перемикання» мислення з однієї мови на іншу. Так зване мислення іноземною мовою, досягнення якого вважається ідеалом навчання іноземної мови, є ніщо інше, як безпосереднє включення внутрішнього мовлення в механізм породження іноземного мовлення. З цього випливає, що справжнім критерієм рівня оволодіння іноземною мовою є редукція (в ідеалі – до повного зникнення) участі рідної внутрішньої мови у породженні висловлювання: за, так званого, «перекладного» знання іншої мови (доречніше, елементів іншої мови) володіння нею супроводжується внутрішнім мовленням («думанням») рідною мовою, «частково перекладний» рівень знаменується появою внутрішньої іноземної мови, яка, проте, не досягла автономності. Тобто, коли рідне внутрішнє мовлення ще утворює суперсистему відносно системи внутрішнього іноземного мовлення, а тому гальмує останнє. І, нарешті, рівень вже неусвідомлюваного щодо форми виразу (тобто вже автоматизованого) спонтанного «слововиявлення», мовлення. Щоправда, проблема діагностики полягає у неможливості безпосереднього об'єктивування цього критерію; чи не єдиним достовірним об'єктивним показником такої спонтанності є швидкість переходу мовлення з однієї мови на іншу і суб'єктивна легкість такого переходу.

З цього випливає також, що відпрацювання навичок слухання, артикулювання, інтонування, письма обов'язково має передувати осмисленню власне змісту мовного матеріалу, оскільки внутрішнє мовлення рідною мовою залишається більш сильним і не «пропускає» іншомовне.

Процес оволодіння іноземною мовою з огляду на вищесказане можна представити як такий, що складається з двох великих блоків (частин), які невідчужувані один від одного, але кожен з яких, у свою чергу, має певну структуру: процес розуміння (усного і письмового тексту) та процес породження висловлювання (усного і письмового тексту). Сам процес розуміння інтерпретується як особливий мисленнєвий процес, що здійснюється на основі двомовності.

Розуміння може здійснюватися на різних рівнях, починаючи від «простого називання», коли процес розуміння будується на мінімумі знань, на рівні «входження в текст», поступовій специфікації значень слів, виявлення контекстового значення аж до об'єднання значень слів у загальний, спільний смисл, «сплав значень», завдяки якому і досягається результат, тобто «зрозуміння». Можна додати, що вищим рівнем розуміння слід вважати побудову нового контексту і нового контекстового значення.

Залежно від швидкості, глибини та міри досягнення логічних відношень у тексті, прихованого смислу, контексту й інших параметрів, вирізняється і різна кількість рівнів розуміння. Порівнянне «розшарування» розуміння означає дослідження розуміння як процесу проникнення в глибину предмета, що передбачає зміну від дифузного, неточного, неясного до повного, деталізованого, структурованого, до з'ясування підтексту.

На особливу увагу заслуговує теорія рівнів О. О. Смірнова. В основу вирізнення рівнів він кладе такі критерії, як глибина і чіткість процесу розуміння. Можна вибудувати одну класифікацію рівнів за параметром глибини, а другу – за параметром чіткості. Важливо, що за ознаку береться не просування «від слова до слова», а міра розуміння основної думки, основного змісту всього (наданого) тексту. Це рівною мірою стосується і читання, і слухання, оскільки розуміння як акт діяльності свідомості, його фази є спільним для усіх видів мовленнєвої діяльності. Відтак перший рівень характеризується з'ясуванням лише того, «про що» йдеться, тобто основної теми – це найзагальніший і найбільш поверховий рівень розуміння. Другий рівень – це з'ясування не лише, «про що», але й «що саме» власне йдеться, тобто встановлення основних значеннєво-сміслових

відношень тексту. Третій рівень – це проникнення в саму суть висловлювання, яке можливе на основі знання теми; це розкриття того, «як, якими засобами» розкривається основний зміст. І четвертий рівень – характеризується розумінням того, «навіщо» говорилося те, що говорилося. Ця концепція цікава не лише тим, що дає можливість для диференційованого дослідження мікроструктури процесу розуміння з позицій діяльності підходу, але й будь-кому зрозуміти, на якому, власне, рівні розуміння він перебуває.

Це важливо також і тому, зокрема, що у більшості зарубіжних концепцій розуміння акцент робиться на операційних або якісних, але практично завжди на взятих абстрактно характеристиках психічних процесів. Наприклад, це рівні буквального розуміння, інтерпретації, мнемічного, критичного та креативного розуміння, розуміння інференцій (прихованого смислу).

Розглядаючи процес розуміння, не слід випускати з поля зору те, що ця складна мисленнева діяльність виконує і власне пізнавальну, але і комунікативну функцію; «розуміння» – це діяльність, за допомогою якої здійснюється акт спілкування».

Це виводить проблематику мовленневої діяльності на питання про взаємодії між людьми, що встановлюються в ході спілкування через посередництво текстів: розуміння тексту означає насправді розуміння іншої людини через текст. Розуміння може відбутися, якщо відправник та одержувач формують і формують спільну систему смислів, які, у свою чергу, відображають певний комунікативний намір. Текст створюється як певне повідомлення про предмети та явища дійсності, що відображає ставлення до них того, хто говорить, і розрахованого на певний вплив на отримуючого це повідомлення.

При такому підході розуміння тексту слід розглядати не просто як вичерпування смислу, а як відтворення смислового змісту, що був вкладений автором, тобто розуміння – це фактично створення нового тексту, але тексту, визначеного авторськими позиціями. Для цього реципієнтові потрібно послуговуватися діями й способом конструювання змісту, аналогічними до авторських. Що ж до відправника, то він має створити такий текст, який би «нав'язував» читачеві авторські смисли, авторське бачення дійсності. Великий внесок у розуміння процесів оволодіння іноземною мовою як опанування іншомовною діяльністю зробила І.О. Зимняя. Теорія мовленневої діяльності І.О. Зимньої є варіантом вдалого синтезу різних теоретико-ме-

тодологічних положень, і водночас являє собою хороший приклад вдалої методологізації. Її теорія філософськи-методологічно ґрунтується на діяльнісному принципі, лінгвістично – на кращих ідеях В. Гумбольдта, Ф.де Соссюра, Л.В. Виготського та С.Л. Рубінштейна щодо розвитку мови і на теорії діяльності О.М. Леонтьєва. Обґрунтована, чітка і детальна структура всієї концепції, яка сьогодні є найбільш розробленою теорією, дозволяє застосувати її як у дослідницьких цілях, так і для практичного використання.

Висновки. Отже, слід зазначити, що прикладна цінність всіх підходів щодо вивчення питання розуміння процесів оволодіння іноземною мовою обумовлюється тим, що вони відкривають можливості формування і вдосконалення іншомовних здібностей через цілеспрямований розвиток у навчуваних конкретних мовленнєвих механізмах, що забезпечують легкість і високий темп засвоєння іноземної мови. Викладачі іноземної мови повинні дбати про підвищення якості навчання, що розуміється не просто як набуття знань, умінь і навичок, а як процес психічного розвитку студентів у напрямку розгортання їхніх потенцій щодо активного дослідження і перетворення оточуючого світу, формування конкретної перетворюючої життєвої позиції, виховання їх як творців нових знань, цінностей, відносин.

Список використаних джерел

1. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения устной речи на иностранном языке / Б.В. Беляев. – М. : Просвещение, 1965. – 227 с.
2. Выготский Л.С. Мышление и речь. Собрание сочинений: В 6-ти т. / Л.С. Выготский. – М. : Педагогика, 1982. – Т.2. – С. 5–361.
3. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В.В. Давыдов. – М. : Педагогика, 1986. – 240 с.
4. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке / И.А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1985. – 160 с.
5. Калмыкова З.И. Проблемы диагностики умственного развития учащихся / З.И. Калмыкова. – М. : Педагогика, 1975. – 248 с.
6. Китайгородская Г.А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам / Г.А. Китайгородская. – М. : Изд-во Моск.ун-та, 1986. – 176 с.

7. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников / В.А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1976. – 303 с.
8. Онуфрієва Л.А. Теорія і практика іншомовної комунікативної взаємодії у підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій / Л.А. Онуфрієва // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 23. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. – С. 473–491.
9. Онуфрієва Л.А. Особливості навчання і викладання німецької мови професійного спрямування на немовних спеціальностях ВНЗ у сучасних умовах / Л.А. Онуфрієва // «Wschodnie partnerstwo – 2013. – Volume 15. Filologiczne nauki: Materiały IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji. – Przemysł. Nauka I studia, 2013. – S. 63–66.
10. Смирнов А.А. Проблемы психологии памяти / А.А. Смирнов. – М. : Просвещение, 1966. – 187 с.
11. Харьковская Н.Н. Психологические характеристики процесса понимания текста в зависимости от условий экспликации его предметно-смыслового содержания (на материале иноязычной научно-технической литературы): Автореф. дисс...канд.псих.наук : 19.00.07 / Н.Н. Харьковская. – НИИ. – М.,1989. – 21 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Beljaev V.V. Ocherki po psihologii obuchenija ustnoj rechi na inostrannom jazyke / V.V. Beljaev. – М. : Prosveshhenie, 1965. – 227 s.
2. Vygotskij L.S. Myshlenie i rech'. Sobranie sochinenij: V 6-ti t. / L.S. Vygotskij. – М. : Pedagogika, 1982. – Т.2. – S. 5–361.
3. Davydov V.V. Problemy razvivajushhego obuchenija: Opyt teoreticheskogo i jeksperimental'nogo psihologicheskogo issledovanija / V.V. Davydov. – М. : Pedagogika, 1986. – 240 s.
4. Zimnjaja I.A. Psihologicheskie aspekty obuchenija govoreniju na inostrannom jazyke / I.A. Zimnjaja. – М. : Prosveshhenie, 1985. – 160 s.
5. Kalmykova Z.I. Problemy diagnostiki umstvennogo razvitija uchashhihsja / Z.I. Kalmykova. – М. : Pedagogika, 1975. – 248 s.

6. Kitajgorodskaja G.A. Metodicheskie osnovy intensivnogo obucheniya inostrannym jazykam / G.A. Kitajgorodskaja. – M. : Izd-vo Mosk.un-ta, 1986. – 176 s.
7. Kruteckij V.A. Psihologija obucheniya i vospitanija shkol'nikov / V.A. Kruteckij. – M. : Prosveshhenie, 1976. – 303 s.
8. Onufrijeva L.A. Teorija i praktyka inshomovnoi' komunikatyvnoi' vzajemodii' u pidgotovci majbutnih fahivciv socio-nomichnyh profesij / L.A. Onufrijeva // Problemy suchasnoi' psihologii'. Zbirnyk naukovykh prac' Kam'janec'-Podil's'kogo nacional'nogo universytetu imeni Ivana Ogijenka, Instytutu psihologii' imeni G.S. Kostjuka NAPN Ukrai'ny / za red. S. D. Maksymenka, L. A. Onufrijevoi'. – Vyp. 23. – Kam'janec'-Podil's'kij : Aksioma, 2014. – S. 473–491.
9. Onufrijeva L.A. Osoblyvosti navchannja i vykladannja nimec'koi' movy profesijnogo sprjamuvannja na nemovnyh special'nostjah VNZ u suchasnyh umovah / L.A. Onufrijeva // «Wschodnie partnerstwo – 2013. – Volume 15. Filologiczne nauki: Materialy IX Miedzynarodowej naukow-praktycznej konferencji. – Przemysl. Nauka I studia, 2013. – S. 63–66.
10. Smirnov A.A. Problemy psihologii pamjati / A.A. Smirnov. – M. : Prosveshhenie, 1966. – 187 s.
11. Har'kovskaja N.N. Psihologicheskie charakteristiki processa ponimaniya teksta v zavisimosti ot uslovij jeksplikacii ego predmetno-smyslovogo sodержaniya (na materiale inozajychnoj nauchno-tehnicheskoi literatury): Avtoref. diss...kand.psih. nauk : 19.00.07 / N.N. Har'kovskaja. – NII. – M.,1989. – 21 s.

I.V. Koval. Ways of improving the efficiency of foreign language teaching to students of higher technical educational institution: the psychological aspect. The article analyzes the current state of the problem of foreign language teaching to university students. The problem of learning a foreign language remains unresolved. It is established that one of the important determinants is the question of the training process and the «practical» use for management to improve the quality of teaching. It is stated that the main factors of internal determination are learning ability, level and the possibility of both individual cognitive processes and mental abilities «as a whole», the level of cognitive interests, learning motivation, communication, emotional and moral qualities, ability to generate adequate style of training activity and self-regulation. It is noted that the peculiarity of

subject teaching provides certain originality for the learning process. It is found that foreign language is infinite; it gives knowledge about the symbols of the world around and rules for their use, and the specificity of learning a foreign language lies in the complexity of the transition from one language into another. It is concluded that the process of learning a foreign language consists of two major parts: understanding process and the process of expressing thoughts. It is concluded that the process of learning a foreign language is composed of two major parts: the process of understanding (oral and written text) and the process of language generation (oral and written text). The process is interpreted as a specific mental process that is based on bilingualism. The conclusion is made about the classification levels of comprehension. The first level is a superficial understanding, the second is to establish a basic semantic relationship of the text, the third level is a penetration into the essence of a statement. And the fourth level is characterized by understanding of what was said. The process of understanding is a complex mental activity that has both informative and communicative functions. It is established that the text is created as a kind of message about the objects and phenomena of reality. And this, in turn, reflects the attitudes of the speaker, and the effect on the person who receives the message.

Key words: determinants, abilities, learning motivation, learning activities, thinking, understanding, development, personality.

Received January 09, 2016

Revised January 28, 2016

Accepted February 15, 2016